

πλοῖον καὶ ἦλθε ν' ἀποδιδοῦσθῃ εἰς τὰς Κάννας, ἐτόλμησεν ἀφ' ἐαυτοῦ παράδολον καὶ ῥιψοκίνδυνον πράξειν, ἀλλὰ διελογίσθη τὴν ἔκστασιν τοῦ λαοῦ, τὸν ἐνθουσιασμόν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, τὴν κατὰ τὴν συμβαλῶν ἐπικρατοῦσαν ἀγανάκτησιν καὶ ὀργὴν ὅθεν ἡ ὀδοιπορία του μὲχρι Παρισίων οὐ μόνον δὲν πρέπει νὰ καταγορηθῇ ὡς ἀπονενοημένον ἔργον, ἀλλὰ νὰ θαυμάζεται τούναντίον ὡς ἐν ἐκ τῶν περιουστάτων τοῦ πολιτικοῦ του βίου σχεδίων· ἄλλος ὁμοῦς μιμητὴς ἀπλοῦς τοῦ ἥρωος διαφυγῶν ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπυροβολήθη ὡς δραπέτης, ἀφ' οὗ ἦλθε νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν θρόνον, ὅθεν ἐξέπεσεν. Ἀποβαίνει λοιπὸν θλαβερὸν νὰ παρωδῇ τις ἀνοήτως καὶ γελοιωδῶς τοὺς μεγάλους ἀνδρας.

Κυρίως καὶ τὰ πάθη καὶ οἱ χαρακτῆρες δύνανται νὰ περιουσιωθῶσιν εἰς μικρὸν τινα ἀριθμὸν ἀλλὰ τὰ ἐκ τῆς μίξεως τῶν παθῶν καὶ χαρακτῆρων τούτων προσερχόμενα ποικίλλονται ἐπ' ἄπειρον· καὶ ὁ μὲν μωρὸς ἐφίσταται εἰς ταῦτα μόνον τὴν προσοχὴν του, ὁ δὲ εὐφυὴς διακρίνει τὰς διαφορὰς καὶ ἀναλύει τὴν αἰτίαν των.

Κατὰ τὸν Ταλαποῖνον ἀρετὴ ὑπάρχει τὸ νὰ κοιμᾶται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ἥλιον, ἢ νὰ κἀθῆται ἔχων ἐσταυρωμένα τὰ σκέλη καὶ ἀνοικτὸν τὸ στόμα. Τί νομίζεις ἀρετὴν; ἠρώτησεν ἱεραπόστολος Κάφρον τινὰ ὁ δὲ Κάφρος ἀπεκρίθη μετὰ σοβαρότητος· αὐτὸ νὰ κλέπτω ὅσον πλείοτερα δυνηθῶ βοσκήματα. »

Ἰδέτε ἀρα τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου εἰσεχώρησε μὲν καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀγρίου τούτου τῆς λιθῆς, ἀλλ' ἀντιστρόφως· ὅθεν ὁσάκις ἔφερον εἰς τὴν φυλὴν του ἐξ ζεύγη βοῶν κλοπιμαῖα, ἦτο τόσον βέβαιος ὡς περὶ ἐναρέτου πράξεως ὅσον ὁ Κάτων αὐτὸς ὅτε ἐδύβιζε τὸ ξίφος εἰς τὰ σπλάγγνα του ἀπελπισθεὶς νὰ ἴδῃ πλέον ἀνορθομένην τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ῥωμαίων! Ἐκαστον ἔθνος καὶ ἐκάστη χώρα, ἢ τάξις ἔχει, ὡς φαίνεται, ἰδιαιτέραν ἔννοιαν τῶν τιμῶν καὶ γενναίων πράξεων. Ὁ κώδικὲς τοῦ ἐμπορίου τὸν διδάσκει νὰ πωλῇ ὑπέρτιμον (ἀκριβῆ) ὅτι ἠγόρασεν εὐτελῶς, ἀλλὰ δὲν φρονεῖ ὅτι κλέπτει· ὁ κώδικὲς τοῦ εἰσαγγελέως τῶ παραγγέλλει νὰ μεταχειρίζεται ἀδιαφόλως τὴν εὐγλωττίαν του καὶ κατὰ τῶν ἀθῶων ἐνότου πολιτῶν, ὅθεν προτρέπει τοὺς ἐνόρκους εἰς σκληρὰς ἐτυμηγορίας· οὐδέποτε κατὰ συνείδησιν φονεῖ, ἀλλὰ μιμείται τὸν Δημοσθένην. Ὁ κώδικὲς τοῦ Ἰησοῦ τοῦ διατάττει τὰς βραβάνους τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως· ὁ κώδικὲς τῶν λαῶν ἀνεγείρει ἐν μέσῳ τῆς πλατείας τὴν λαϊμοτόμον κατὰ τῶν ἀγαθῶν βασιλέων, ὁ δὲ τῶν τυράννων παραπέμπει ἀφόδως χιλιάδας ἀνθρώπων εἰς τὴν σφαγὴν. Ὅτε ὁ Γκέγκης Χάν ἐφόνησε ἐλληλοδιαδόχως τοὺς δώδεκα υἱοὺς του, καλῶς ὁ Βρούτος καὶ ὁ μέγας Πέτρος τοὺς ἐαυτῶν, ἐνόμιζον ἰσμεῖως πάντες ὅτι πράττουσιν ἔργον ὅσιον καὶ θεάρεστον ἴσως. Τοιοῦτοτρόπως ἕκαστος πλάττει κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εἰκόνα ἰδιαιτέραν τινὰ ἠθικότητα· ὥστε καὶ ὁ ληστὴς αὐτὸς πείθεται εἰς τοὺς νόμους τῆς κατ' αὐτὸν θεωρουμένης ἀρετῆς.

Μὴ φαντασθῆς ὅτι σκοπεῖ νὰ φιλοσοφῆσῃ μεταφυσικῶς περὶ τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων· ἐπιθυμῶ μόνον σποράδην νὰ σημειώσω τινὰς ἐθνικοὺς καὶ ἀπομικροῦς χαρακτῆρας· ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ τοὺς ἐξη-

γήσω, θεωρῶ μάλιστα καὶ ὡς μάταιον τὸ ἐπιχειρῆμα! Οἱ χωρικοὶ τῆς Γαλλίας φέροντες κρούπαλλα, εἰς ξυλίνας κρηπίδας ὑπάρχουσι ἴσως ἀγαθοὶ ἄνδρες, ἀλλ' ὁ Ἄγγλος παροργίζεται ὅταν τοὺς βλέπῃ. Εἰς ξενοδοχεῖον τι τοῦ Λυδίου εἶδον κναφεὰ ἀρνούμενον νὰ κἀθῆται εἰς τὴν τράπεζαν γείτονας τῆς διότι οὗτος ἔτρωγε τὸ (βωδινὸν) βραστον ἀνευ σναππεως· τοῦτο μόνον διέκρινε τοὺς δύο τούτους συνδυασμούς, ὡς ἂν ὑπῆρχεν ἐθνικὴ τις διαφορὰ διὰ τῆς ἀνεξήτητος.

Ἐλπίζω ὅτι ὁ χρόνος, ὁ μέγας καὶ ἀδιάπτωτος διδάσκαλος, ὁ αἰδιος καταστροφεὺς τῶν ὄντων θέλει ἐξάλειψαι βαθμηδὸν πολλὰς ἐθνικὰς προλήψεις. Ἀπὸ καθημερινὰ περιηγήσεις, τὸ ἐμπόριον, τὰ συναλλαγμάτα, οἱ πόλεμοι ἀνέμιξαν τοσοῦτον τὰ ἔθνη, ὥστε τὰ ἐλαττώματα καὶ προτερήματα μετεδόθησαν ἀπὸ τούτου εἰς ἐκεῖνον, ἢ ἐξησθένεισαν καὶ ὀλίγον σήμερον κινουσι θαυμασμόν. Ὁ Ἰταλὸς ἤρχισεν καὶ αὐτὸς νὰ πίνῃ ζύθον, καθὼς ὁ Παθαρός· ὁ Ἄγγλος ἔπαυτο πλέον νὰ λοιδορῇ κατ' ὄδον τὸν Γάλλον διὰ τὸ περιφρονητικὸν τούτου ὀνόματος τοσοῦτον συνήθη French dog (σκυλοφραγγος) ἀλλὰ κατὰ βλάβος πᾶντοτε διαμένει ἀρχὴ τις διαφορᾶς ἐθνικῆς ἀναλλοιωτος. Οἱ Παρισίαιοι φασιάζουσι καὶ σήμερον, καθὼς ἐπὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, τὸν ὅποιον ὀνόμασαν Fronde· ἀγαπῶσι δὲ εἰσέτι νὰ συναθροίζωνται ἐπὶ τὸ αὐτὸ, νὰ θορυβῶσι καὶ νὰ βλέπωσιν ὁμοῦ πᾶσι τοῖς ἄλλοις εἰς τὸν ἄλλον, ἢ ἐξουσι δὲ ἀντικλην θεατῶν καὶ συνεισῶν· ὅθεν ἂν τοὺς διαχωρῶσιν ἀποβάλλουσι μέρος τῆς ἐμφύτου αὐτῶν ἀνδρίας καὶ δραστηριότητος. Ὅσα δὲ εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τὸν καιρὸς δημοσία, ταροχῆς τὰ θέατρα ἐρημούνται τόσῳ τούναντίον πλήθουσιν εἰς τὴν Γαλλίαν.

Αἱ φράσεις αὗται, ὅλος ὁ κόσμος τὸ θέλει, ὁ κόσμος τὸ λέγει, ἐνεργοῦσι μαγικῶς εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Γάλλου· ὁ δὲ Ἄγγλος τὸ ἀνάπαλιν ἀποδοκιμαζὴ τὰς κοινὰς ἐπιδείξεις τῆς πανδημίου ταύτης θελήσεως. Ὁ Γάλλος κενόδοξος εὐχαριστεῖται πάντοτε καὶ σπουδάζει μάλιστα καὶ τοὺς ἄλλους νὰ εὐχαριστήσῃ· ὁ Ἄγγλος δὲ δυσχρεστεῖται παντοῦ ὡς ἐκ προθέσεως· εὐρίσκει π. χ. ὅτι ὁ εἶνος τῆς Καμπανίας τὸν ὅποιον πίνει, ἀρριζεῖ πολὺ, ὅτι ὁ ἥλιος σκοτεῖ τὰς ὄψεις του, ὅτι ἡ ὀμίχλη τὸν πνίγει καὶ ἡ βροχὴ τὸν καταπονεῖ· ἄλλοτε καταφρονεῖ τὴν Ἰταλίαν ὡς γορραν βακένδυτων· παροργίζεται δὲ ὅτι ὁ ἵππος του τρέχει πολὺ, ἢ μόλις περιπατεῖ. Καὶ ὁ μὲν Γάλλος ἐκπορεύει γὰ ἀισθηματὰ του, ὁ δὲ Ἄγγλος προσποιεῖται ὅτι θέλει νὰ τὰ συγκυκαλύψῃ· Ὁ μὲν φέρεται ὡς κῶμος, ὁ δὲ ἐνθουσιάζει. Ἡ διαφορὰ αὕτη τῶν χαρακτῶν ἐκτείνεται σχεδὸν παντοῦ. Ὁ κωμῶδης τῆς Ἀγγλίας ἀποθνήσκει ὡς Ῥωμαῖος εἰς τὴν ἀγγλίαν, ἢ τὴν λαϊμοτόμον, ὁ δὲ τῆς Γαλλίας φιλοτιμεῖται νὰ χαριεντίζηται καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ταύτην ταίαν τοῦ θανάτου ὦραν. Πλήθος ἀστεισμῶν καὶ κωμωδῶν τοιούτων ἀναφέρονται. Ἐσχάτως ἡ ἄγνοια τῶν Γάλλων, ἐκτελεῖται δὲ καὶ διὰ δευραματικῶν ἔργων. Ἄν ἀπληπισμένοι ἀπὸ δυστυχῆ ἔξοχα νέα τῆς